

РОЛЯТА НА ЛИДЕРСТВОТО В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР

Шендоан Ремзи Халит

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Катедра „Мениджмънт“

e-mail: shendoan@abv.bg

Резюме: Силното лидерство в иновациите в публичния сектор може да даде възможност на правителствата да се справят с предизвикателствата на общността по нови начини в светлината на предизвикателствата, породени от глобалната пандемия от коронавируса.

Днешните лидери в публичния сектор са принудени да работят с по-малко ресурси и непрекъснато да намират нови начини за справяне с предизвикателствата. Лидерството в публичния сектор е особено важно; то влияе не само върху представянето на работата и удовлетворението на служителите, но и върху това, как се представят държавните и публичните агенции. Лидерството е от решаващо значение за доброто публично управление, включително добро планиране, ефективност, прозрачност и отчетност.

Лидерите в публичния сектор също са изправени пред предизвикателства, различни от тези в частния сектор, и може би изискват различни компетенции. Лидерите в публичния сектор са изправени пред предизвикателството да предоставят публични услуги ефективно в съответствие с разрешените процедури, процеси и правила. Следователно висшите ръководители в публичния сектор обикновено са склонни да следват и наблюдават правила и процедури и да дават ясни указания за начина, по който трябва да се правят нещата.

Ключови думи: лидерство, мениджмънт, публичен сектор,

JEL: M10, M14, M19.

THE ROLE OF LEADERSHIP IN THE PUBLIC SECTOR

Shendoan Ramzi Halit

D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Department of Management

e-mail: shendoan@abv.bg

Abstract: Strong public sector innovation leadership can enable governments to address community challenges in new ways in light of the challenges posed by the global coronavirus pandemic.

Today's public sector leaders are forced to work with fewer resources and constantly find new ways to address challenges. Leadership in the public sector is particularly important; it affects not only job performance and employee satisfaction, but also the way government and public agencies perform. Leadership is critical to good public governance, including good planning, efficiency, transparency and accountability.

Leaders in the public sector also face challenges different from those in the private sector and perhaps require different competencies. Leaders in the public sector are challenged to deliver public services effectively in accordance with authorized procedures, processes and rules. Therefore, senior managers in the public sector tend to follow and monitor rules and procedures and give clear instructions on how things should be done.

Key words: leadership, management, public sector.

JEL: M10, M14, M19.

Въведение

Настоящото научно изследване има за *цел* да анализира ролята на лидерството в иновациите в публичния сектор при управлението на COVID-19. *Обект* на разработката са иновациите в публичния сектор и ролята на ръководството на всяка държава. *Предметът* е справянето с предизвикателствата в управлението на общественото здраве в контекста на глобалната пандемия. Във връзка с посоченото са изпълнени следните задачи: преглед на продължаващия характер на пандемията; анализ на реакциите на управлението и данните за тенденциите в страните; отчитане ролята на политическото ръководство, съчетано с технократския подход и висококвалифицирана работна сила в публичния сектор; утвърждаване приноса на лидерството за успех в управлението на пандемията.

Без много от стимулите, налични в частния сектор, за висшите ръководители в публичния сектор може да бъде предизвикателство, да мотивират своите служители. Нещо повече, те може да се затруднят с това, как да създадат положителна работна атмосфера, която вдъхновява хората да предоставят добри обществени услуги. Лидерите в публичния сектор са по-фокусирани върху дългосрочната стратегия и творческия процес, включен в изграждането на визия. Това са важни аспекти на внимателното поведение, което се счита за ефективно лидерско поведение. Висшите лидери в публичния сектор са по-ориентирани към стратегическо лидерство, един от важните аспекти на лидерското поведение. И тъй като публичният сектор представлява уникални условия и предизвикателства, от решаващо значение е да се идентифицират служители, които притежават тези важни качества.

За компаниите няма нито едно решение, което да отговори на търсенето на тези нови умения. Аутсорсингът, наемането и обучението ще бъдат използвани за запълване на нови работни места. От тези решения обаче обучението се оказва едно от най-рентабилните.

Освен това има финансово предимство да се обучават съществуващи служители, вместо да се наемат нови. Освен разходите, обучението дава възможност на компаниите бързо да се адаптират и да останат конкурентоспособни чрез научаване на нови техники и технологии. Аутсорсингът и наемането отнемат време, тъй като е трудно да се намерят и уловят висококачествени служители и услуги. Фокусирането върху вътрешното обучение позволява на работодателите да се възползват максимално от настоящите си ресурси и да избегнат времето и паричните разходи, свързани с търсенето на външни решения.

Азия беше първият регион, засегнат от глобалната пандемия на коронавируса (COVID-19), особено страните в Източна и Югоизточна Азия, които отбелязаха бързо нарастване на броя на потвърдените случаи и смъртните случаи, когато COVID-19 избухна в началото на 2020 г. (Hore, Raptis, Shah, Hammer, Henry, 2020). Последвалата икономическа криза, причинена

от смущения в глобалната търговия, спиране на туризма и регионални мерки за ограничаване, доведе до социално-икономически предизвикателства, които в крайна сметка принудиха някои държави да поемат инициативата и да приемат новаторски мерки в цялостните си политически отговори за управление на COVID-19 (Meijer, Webster, 2020).

Целта е да се проучи ролята на лидерството в иновациите в публичния сектор и по-специално при справянето с предизвикателствата в управлението на общественото здраве на глобалната епидемия от COVID-19 от 2020 г. (Bekkers, Edelenbos, Steijn, 2011) (Vivona, Demircioglu, Raghavan, 2020).

Иновациите в публичния сектор може да се дефинират като нови услуги, технологии, организационни структури, управленски подходи, процеси или политики, приети от правителствени агенции за справяне със специфични предизвикателства, пред които е изправена организацията, нацията или обществото. Лидерството е признато за един от най-важните фактори, влияещи върху успеха или провала на иновациите в публичния сектор. Лидерството в публичния сектор може да приеме формата на иновация отгоре надолу, иницирана от изпълнителното ръководство, и иновация отдолу нагоре, започната от държавни служители на място (OECD, 2017). Особено при значителна или национална криза, публичният сектор има тенденция да бъде „воден от политици“ в отговор на кризи. Пандемията от COVID-19 е отличен пример за национална криза и оценката на отговорите на управлението в различни държави дава възможност да се разбере как ефективното лидерство може да стимулира публичния сектор (Lægreid, Roses, Verhoest, 2011).

1. Дефиниране на понятието „лидерство“

Когато трябва да се отговори на въпроса, свързан с това, какво означава понятието „лидер“, се оказва, че задачата не е толкова лесна, колкото изглежда на пръв поглед.

Известно е, че думата има английски произход – leader. А съществителното име leader – всъщност произлиза от глагола lead, който има много значения, което по принцип е характерно за английския език. Най-популярните от тях са: вода (по пътя), ръководя, вървя начело, убеждавам, увещавам, скланям, командвам, предвождам, изпреварвам и пр., и пр. (Ландсбърг, 2002).

Ако трябва да се обобща по някакъв начин значението на понятието в нашия език, то тълкуването, което му се дава както в Речника на чуждите думи в българския език – „вожд“, „водач, ръководител на политическата партия, на професионален съюз, на обществена организация“, така и в англо-българските речници – „вожд, ръководител, лидер“ е адекватно на смисъла, който е вложен в него при заемката му от английския език.

Феноменът лидерство занимава човешката мисъл не от вчера, но през различните културно-исторически периоди на развитие на цивилизацията се изменя както отношението към самия феномен, така и начините и средствата, които се използват при опита, той да бъде обяснен (Асенов, Каменов, Хаджиев, 2002).

2. Обосновка и контекст на лидерството в публичния сектор

От 2020 г. насам е писано много за отговорите на COVID-19 в различни държави (Hope, Raptis, Shah, Hammer, Henry, 2020). Новостта на вируса постави неизвестни и развиващи се предизвикателства, които продължават да тестват ефективността на правителствата по целия свят при приемането на стратегии за ограничаване и управление (Meijer, Webster, 2020). Отвъд гледната точка на общественото здраве, националните отговори могат по този начин да предложат представа за това, как ръководството отгоре надолу (напр. политици, политически назначени лица или ръководство на висше ниво) може пряко да повлияе на ефективността на отговорите на публичната администрация. Въпреки че са публикувани случаи на отделни държави и сравнения в малък мащаб между няколко държави, голяма част от литературата, публикувана до момента, се фокусира върху проучвания в отделни държави или проучвания в малък мащаб, включващи няколко избрани страни (Alanezi, Aljahdali, Alyousef, Alrashed, Mushcab, Al-Thani, 2020). Това текущо състояние на литературата може да се отдаде на неотдавнашната епидемия от COVID-19, както и на непрекъснато развиващите се реакции, докато страните се борят с безпрецедентно търсене на своите процеси и възможности за решаване на проблеми. Следователно приносът на тази статия към текущата литература предлага систематичен преглед на отговорите на правителството за управлението на COVID-19 в различните страни. В допълнение, стойността на систематичните изследвания е отбелязана, тъй като осигурява възпроизводими, прозрачни и стандартизирани техники за идентифициране на подходящи изследвания (Cinar, Trott, Simms, 2019) (Page, Moher, 2017).

Систематичният преглед в тази статия се фокусира върху научни публикации, анализиращи лидерските роли в публичния сектор конкретно в Азия. Двата фактора в основата на тази обосновка са географската точка на произход на COVID-19 и относителното ниво на готовност в региона. Първо, тъй като Азия беше източникът на епидемията, първите предавания в рамките на и извън националните граници бяха регистрирани в Азия (Mallapaty, 2020). Като такива, азиатските нации бяха сред първите, чиито управление и административен капацитет бяха тествани. Тайван и Хонконг, например, бяха първите, които изпратиха мисии за установяване на факти в Ухан в Китай, за да разберат потенциалния риск за общественото здраве. Не

е изненадващо, че първите потвърдени предавания извън границите на Китай са регистрирани в азиатските страни, а именно Тайланд и Япония.

Следователно е логично, че азиатските правителства бяха сред първите нации, които проектираха, възприеха или усъвършенстваха отговорите на своите администрации за справяне с ранната епидемия. Второ, докато всички страни трябваше да се борят с безпрецедентния мащаб и характер на епидемията от COVID-19, тези в Азия имаха известен предишен опит в справянето с до голяма степен подобна епидемия около 18 години по-рано, по време на епидемията от SARS през 2003 г. (Capano, Howlett, Jarvis, Ramesh, Goyal, 2020). По това време страни извън Азия имаха ограничена или никаква експозиция и минимални случаи. Въпреки това азиатските страни, особено тези в Източна Азия, имат по-висока степен на излагане както по отношение на броя на случаите, така и на смъртните случаи. Като такива правителствата в Азия бяха въвели повече процеси в готовност за потенциално ново огнище в бъдеще. Систематичен преглед на проучванията на отговорите на азиатските правителства при овладяването на публичния сектор чрез лидерство би могъл да задълбочи текущото разбиране за това, как лидерството може да стимулира адекватно публичния сектор при управлението на това предизвикателство на COVID-19. Традиционните подходи към типологията на лидерството като източник на иновации в една организация представят два широки типа: иновации отдолу нагоре срещу иновации отгоре надолу (Demircioglu, 2021). Иновациите отдолу нагоре обикновено възникват от служители или работни единици на по-ниски нива на организации от публичния сектор, тъй като те се стремят да подобрят аспекти на своите работни процеси. Обратно, иновациите отгоре надолу се движат от политици, политически назначени лица или висше ръководство. В допълнение те „често са свързани с промени в правителството, нови мандати или широко-мощабни инициативи и могат да включват комбинация от нови политически цели и рамки, които понякога са свързани със съвременни идеологии, както и нови концепции за услуги и предоставяне на услуги”. Контекстът винаги има значение за ефектите на лидерството върху публичния сектор.

В случая с COVID-19 естеството и мащабът на кризата означават, че лидерството отгоре надолу за стимулиране на иновациите изглежда наложително. Както лидерството, така и иновациите са спешно необходими в целия публичен сектор в рамките на кратък период. Въпреки това, в свят на нестабилност (Demircioglu, 2021), бинарните противоположности на лидерството отгоре надолу спрямо лидерството отдолу нагоре за стимулиране на иновациите може да са по-малко приложими. Вместо това е предложена концепцията за хоризонтално лидерство (Ansell, Sorenson, Torfing, 2020), като по-подходящ отговор на иновациите и решаването на проблеми. Ansell и др. предполагат, че когато се справят с такива бурни проблеми (т.е. проблеми на несигурността в света) като кризата с COVID-19, лидерите трябва да стимулират „хоризонталното сътрудничество между професионални

групи и сектори, позволявайки на ситуацията или задачата да определят екипа“ и да ръководят хората, за които няма „официална лидерска отговорност“. Освен търсенето на експертен съвет, лидерите, движещи иновациите за справяне с проблемите, ще трябва да „приемат когнитивния дисонанс и несъвършените решения, да изграждат съюзи, да се учат от опита, да се адаптират към нови обстоятелства и да търсят следваща практика“, вместо да търсят „несъществуваща най-добра практика“.

Влиянието на лидерството върху управлението на COVID-19 беше идентифицирано в политическите отговори на азиатските държави от публикувани статии в бизнес форуми (Baker, Howe, 2020). Констатациите от тези статии и публикуваната литература доведоха до презумпцията, че публичният сектор е приет в някои азиатски страни за смекчаване на неблагоприятните ефекти от COVID-19.

3. Критерии

Единицата за анализ в това проучване е на ниво държава или национално правителство. Включихме публикуваните статии, в които се споменава ролята на правителството в управлението на пандемията от COVID-19. Ролята на лидерството беше предмет на установяване чрез преглед на „тема“, „заглавие“ и „абстракт“ по време на процеса на записване. Критериите за включване обхващаха прегледи на управлението на COVID-19 и бяха ограничени до азиатски държави и региони. Тъй като Азия беше центърът на първия доклад за ситуацията на това бедствие, рационално е да се проучат реакциите на азиатските страни за смекчаване/контролиране на широкомащабните ефекти. Докладите за политиката, публикувани от различни държавни органи, бяха изключени по две причини: първо, тези доклади съдържат много области извън обхвата на анализа на този преглед. Второ, не всички държави са публикували своите доклади за политиката за COVID-19 и те може да са отразили само постиженията на правителството.

4. Управление на COVID-19 в азиатските страни

Азиатските страни са изключително разнообразни както по отношение на географското разпределение, така и по отношение броя на населението. Въпреки че има много различия, пандемията от COVID-19 постави непредвидени изисквания към лидерите на всички тези нации. Потенциалното въздействие на COVID-19 също има огромни последици въз основа размера на населението. Прегледът на прогнозите за световното население според данните на ООН от 2019 г. показва, че най-голямото население е в Китай (~1,38 милиарда), следвано от Индия (~1,36 милиарда), Индонезия (~270

милиона) и Бангладеш (~162 милиона). Следователно въздействието от наличието на силна и ефективна публична администрация е видно. Случаят със Сингапур (Abdullah, Kim, 2020) показва добра практика за използване на вече съществуваща инфраструктура на „цифрово управление“ за прилагане на нови мерки. В същото време неспазването на правителствените директиви изглежда, че има съществено влияние и е отразено в някои общности. Например Хонконг (Хартли, Дарил, Джарвис, 2020) извърши политическа мобилизация на общността, въпреки бавната реакция на правителството. Несъмнено тази глобална пандемия е трудна за контролиране и въпреки че са предприети много мерки, цялостен успех все още не е постигнат. Ръководствата на някои държави обаче положиха по-малки усилия в началния етап на кризата от COVID-19, подценявайки сериозността на пандемията и пренебрегвайки необходимостта от строг граничен контрол или други мерки за безопасност.

5. Ролята на лидерството

Сред включените държави може да се забележи, че държавите, които упражняват само политическо ръководство (Djalante, Lassa, Setiamarga, Sudjatma, Indrawan, Haryanto, 2020) или слабо политическо ръководство, са изправени пред по-големи предизвикателства при управлението на съответните им огнища. Индия, например, възприе силен трансформационен стил на лидерство, при който лидерството има за цел да вдъхнови споделена визия, водеща до иновативни и вътрешно мотивирани последователи или подчинени. В случая с Индия министър-председателят лично ръководеше всички основни комуникации и се смяташе за лице на усилията на администрацията. Въпреки това слабата технократична инфраструктура и прекомерните бюрократични пречки при прилагането на бързи мерки възпрепятстваха първоначалния напредък на Индия. На други места страни като Бангладеш и Япония са изправени пред предизвикателства при приемането на практически мерки в лицето на отсъстващо, слабо или закъсняло политическо лидерство.

Заклучение

Установено е, че редица азиатски държави са приели и внедрили PSI за управление на COVID-19. В Китай градската мрежова система отразява командна структура на бюрократична мобилизация (He, A. J., Shi, Y., Liu, H., 2020). Много аспекти на управлението при кризи са уникални и е установено, че са залегнали в китайската социално-икономическа култура. Нетнографското проучване на индийската общност оценява лидерството на

министър-председателя и „комендантския час на джаната“ (форма на социално затваряне), показвайки, че ръководството има „интелигентност за взаимоотношенията“, тъй като се стремят да повтарят подобен стил и глас, за да имат по-добър контрол чрез централната команда (Djalante, Lassa, Setiamarga, Sudjatma, Indrawan, Haryanto, 2020). Въпреки това след известен първоначален успех, централното ръководство докладва мерките за контрол като „лошо използвани“ (Ganguly, Chin, King, Fonseca, Mercado, Greer, 2021). Моделът на обучение с четири цикъла беше използван, за да обясни как корейското правителство може ефективно да укроти COVID-19 в началния етап (Lee, Hwang, Jae, 2020). Проучването заключава, че корейското правителство успешно е отговорило на кризата с COVID-19 въз основа на теорията за организационното обучение, въпреки факта, че клиничните резултати не са резониращи на по-късния етап от пандемията. Интересното е, че Пакистан прие политика на „интелигентно блокиране“ за смекчаване на разпространението на COVID-19 (СЗО, 2020), но така и не успя да намали броя на потвърдените случаи и смъртните случаи. Провалите на политиката се коренят в лоши социално-икономически съображения и усилията на правителството в крайна сметка изглеждат неефективни (Waris, Atta, Ali, Asmat, Baset, 2020). Независимо от това, Пакистан успя да предприеме практически стъпки в програмата за ваксиниране и да разработи естествено решение „Pak-Vac“ с помощта на Китай (Султан, 2021).

В повечето изследвани държави изглежда, че първоначалният процент на успеваемост по отношение на потвърдени случаи, смъртни случаи и ваксинации, свързани с COVID-19, не може да бъде поддържан към момента на писане. Разликата между държавите, чиито лидери са приели мерки, базирани на PSI, и тези, които приемат мерки, които не са в публичния сектор, също невинаги е била ясна.

И накрая, предизвикателствата, пред които са изправени правителствените лидери и мениджърите в публичния сектор по време на COVID-19, са огромни и сложни. Както държавните ръководители, така и публичният сектор продължават да се занимават с проблеми, свързани главно с управлението на човешките ресурси. Например мениджърите могат да създадат условия, служителите да работят в безопасна и здравословна среда, като същевременно преценят кой може да работи дистанционно. С други думи мениджърите трябва да идентифицират основните задачи, като например дали служителите трябва да идват на работа. Освен това организациите трябва да бъдат по-гъвкави и да насърчават работата от вкъщи на тези служители, които са най-застрашени, като например тези, които имат предишни медицински проблеми и които са в напреднала възраст.

Като цяло най-важното за лидерството в организациите е благосъстоянието на служителите. Организациите са живи, дишащи организми, които трябва да бъдат поддържани и човешкият фактор в тях да е изведен на преден план.

Използвани източници

- Асенов, Ан., Каменов, К., Хаджиев, Кр. (2002) Човек, екипи, лидери. Велико Търново, Абагар, с. 137-142.
- Ландсбърг, М. (2002) Основи на лидерството. Класика и стил. 98-102.
- Световна здравна организация (СЗО) (2020 г.). Хронология на СЗО: COVID-19. Налично онлайн на: <https://www.who.int/news/item/29-06-2020-covidtimeline>
- Султан, Ф. (2021). Пакистан разработва домашно приготвена ваксина срещу COVID-19 „PakVac“ с помощта на Китай. The Economic Times. <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/pakistan-develops-home-made-anti-covid-19-vaccine-pakvac-with-help-of-china/articleshow/83153406.cms>
- Хартли, К., Дарил, С., Джарвис, Л. (2020). Създаване на политика в държава с ниско доверие: легитимност, държавен капацитет и отговори на COVID-19 в Хонконг. Политика Соц. 39: 403–23. doi: 10.1080/14494035.2020.1783791
- Abdullah, WJ, Kim, S. (2020). Отговорите на Сингапур на избухването на COVID-19: критична оценка. Am Rev Public Adm. 50:770–6. doi: 10.1177/0275074020942454
- Alanezi, F, Aljahdali, A., Alyousef, S.M., Alrashed, H., Mushcab, H., Al-Thani, B., et al. (2020) Сравнително проучване на стратегиите, приети от Обединеното кралство, Индия, Китай, Италия и Саудитска Арабия за ограничаване на разпространението на пандемията от COVID-19. J Healthc Leadersh. 12:117–31. doi: 10.2147/JHL.S266491
- Ansell, C., Sorenson, E., Torfing, J. (2020). Пандемията COVID-19 като промяна на играта за публичната администрация и лидерството? Необходимостта от стабилни управленски отговори на турбулентни проблеми. Public Manage Rev. 23:949–60. doi: 10.1080/14719037.2020.1820272
- Baker, J.R., Howe, C.K., (2020). Лидерство по време на криза: Азиатските фирми реагират на COVID-19. Азиатски бизнес съвет. <https://asiabusinesscouncil.org/2020/10/28/leadership-in-a-time-of-crisis-asian-businesses-respond-to-covid-19/>
- Bekkers, V., Edelenbos, J., Steijn, B. (2011). Свързване на иновациите с публичния сектор: контексти, концепции и предизвикателства. В: Bekkers V, Edelenbos J, Steijn B., редактори. Иновации в публичния сектор. Серия IAS: Управление и публично управление. Лондон: Palgrave Macmillan. doi: 10.1057/9780230307520
- Carano, G., Howlett, M., Jarvis, D.S., Ramesh, M., Goyal, N. (2020). Мобилизираща политика (в) капацитет за борба с COVID-19: разбиране на вариациите в отговорите на държавата. Политика Соц. 39: 285-308. doi: 10.1080/14494035.2020.1787628

- Cinar, E., Trott, P., Simms, C. (2019). Систематичен преглед на бариерите пред иновационния процес в публичния сектор. *Публично управление Rev.* 21: 264–90. doi: 10.1080/14719037.2018.1473477
- Demircioglu, M.A. (2021). Източници на иновация, автономия и удовлетворение от работата на служителите в обществени организации. *Public Perform Manage Rev.* 44:155–86. doi: 10.1080/15309576.2020.1820350
- Demircioglu, M.A., Van der Wal, Z. (2021). Лидерство и иновации: каква е историята? Връзката между нивото на лидерска подкрепа и целта за иновации. *Public Manage Rev.* 1–23. doi: 10.1080/14719037.2021.1900348
- Djalante, R., Lassa, J., Setiamarga, D., Sudjatma, A., Indrawan, M., Haryanto, B. et al. (2020). Преглед и анализ на текущите отговори на COVID-19 в Индонезия: период от януари до март 2020 г. *Prog Disaster Sci.* (2020) 6:100091. doi: 10.1016/j.pdisas.2020.100091
- Ganguly, S., Chin, D., King, E. J., Fonseca, E. M., Mercado, S. V., Greer, S.L. (2021). Най-лошите лидери на пандемията в света: 5 президенти и министър-председатели, които лошо се справиха с COVID-19. Налично онлайн на: <https://theconversation.com/worlds-worst-pandemic-leaders-5-presidents-and-prime-ministers-who-badly-mishandled-covid-19-159787>
- He, A. J., Shi, Y., Liu, H. (2020). Управление при кризи, китайски стил: отличителни черти на отговора на Китай на пандемията Covid-19. *Политика Des Pract.* 3: 242–58. doi: 10.1080/25741292.2020.1799911
- Hope, M. D., Raptis, C. A., Shah, A., Hammer, M. M., Henry, T. S. (2020) Роля за С.Т. в COVID-19? Какви данни наистина ни казват досега. *Ланцет.* 395: 1189–90. doi: 10.1016/S0140-6736(20)30728-5
- Lee, S., Hwang, C., Jae, Moon M. (2020). Политическо обучение и създаване на политики при кризи: обучение с четири цикъла и отговори на COVID-19 в Южна Корея. *Политика Соц.* 39: 363-81. doi: 10.1080/14494035.2020.1785195
- Lægreid, P., Roses, P. G., Verhoest, K. (2011). Обяснение на иновативната култура и дейности на държавните агенции. *Organ Stud.* 32: 1321-47. doi: 10.1177/0170840611416744
- Mallapaty, S. (2020). Учените, изследващи произхода на пандемията. *Природата.* 588:208. doi: 10.1038/d41586-020-03402-1
- Meijer, A., Webster, CWR. (2020). Кризата с COVID-19 и информационната политика: преглед на отговорите и дискусиите в двадесет и една страни от шест континента. *Inf Политика.* 25: 243–74. doi: 10.3233/IP-200006
- OECD (2017). Насърчаване на иновациите в публичния сектор, OECD Publishing Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264270879-en> doi: 10.1787/9789264270879-en

- Page, M. J., Moher, D. (2017). Оценки на възприемането и въздействието на твърдението и разширенията на Предпочитаните отчетни елементи за систематични прегледи и мета-анализи (PRISMA): преглед на обхвата. *Syst Rev.* 6:263. doi: 10.1186/s13643-017-0663-8
- Vivona, R., Demircioglu, M. A., Raghavan, A. (2020). Иновация и иновативност за държавния служител на бъдещето: какво, защо, как, къде и кога. В Н. Sullivan & Н. Dickinson (Eds.), *The Palgrave Handbook of the Public Servant*. Швейцария: Springer. doi: 10.1007/978-3-030-03008-7_34-1
- Waris, A., Atta, U. K., Ali, M., Asmat, A., Baset, A. (2020). Избухване на COVID-19: текущият сценарий на Пакистан. *Нови микроби Ново заразяване.* 35:100681. doi: 10.1016/j.nmni.2020.100681

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЦОВ

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ

ГОДИШЕН

АЛМАНАХ НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДОКТОРАНТИ

Том XV, 2022

Книга 18

Том XV, 2022 г.
Книга 18

Академично издателство
„ЦЕНОВ“ - Свищов

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

Том XV – 2022, книга 18

Студии и статии

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Доц. д-р Красимира Славева – главен редактор
Проф. д-р Марина Николова – зам. главен редактор
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Петранка Мидова
Доц. д-р Николай Нинов
Доц. д-р Людмил Несторов

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор
Ст. преп. Иванка Борисова – превод и редакция
на английски език
Милена Александрова – технически секретар

Съдържание

Студии

Анна Димитрова Димитрова
ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ – ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И
ДЕТЕРМИНАНТИ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТТА: ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР5

Велизар Руменов Йорданов
ПРОУЧВАНЕ ПРОЕКТИРАНЕТО НА ДИСТРИБУЦИОННИ
КАНАЛИ ЗА ХРАНИТЕЛНИ СТОКИ:
КОНЦЕПТУАЛНО-МЕТОДОЛОГИЧНИ И ЕМПИРИЧНИ АСПЕКТИ26

Галя Колева Монева
МЕНЮ ИНЖЕНЕРИНГ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРИЛОЖЕНИЕ НА РЕВЕНЮ
МЕНИДЖМЪНТ В РЕСТОРАНТЪОРСКИЯ БИЗНЕС52

Грета Иванова Иванова
ИНТЕГРИТЕТЪТ В ОРГАНИТЕ НА ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА ВЛАСТ
В БЪЛГАРИЯ75

Диман Христов Каранфилов
РИСКОВЕ ЗА ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ ПРИ ПРИЛАГАНЕ
НА НУЛЕВА СТАВКА ПРИ ВОД МЕЖДУ БЪЛГАРСКИ
И РУМЪНСКИ ДРУЖЕСТВА93

Изабела Филипова Йонкова
РЕЛАЦИЯ „ЕТИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА – ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ“
В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР115

Статии

Александра Георгиева Ангелова
ЕВРОПЕЙСКИ ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
И ПРИОБЩАВАЩ РАСТЕЖ В РАЗВИВАЩИТЕ СЕ ИКОНОМИКИ139

Александър Тихомиров Личев
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ОТ ВЪЗРАЖДАНЕТО ДО СРЕДАТА НА 20 ВЕК –
ПРАКТИЧЕСКАТА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ЗАРАЖДАЩАТА СЕ
БЪЛГАРСКА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКА КУЛТУРА153

Алексей Асенов Гудев
ПРОБЛЕМИ ПРИ ОБЛАГАНЕТО С ДДС НА ТУРИСТИЧЕСКИ
ДРУЖЕСТВА В ХИПОТЕЗА НА ФАЛИТ167

Анатоли Филипов Велковски
МИТНИЧЕСКИЯТ СЪЮЗ И ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ177

Богомил Методиев Богомилов ЛИДЕРСТВО И ОРГАНИЗАЦИОННО РАЗВИТИЕ.....	191
Ваня Владимирова Галчева НАСОКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ФИНАНСОВИЯ МЕНИДЖМЪНТ НА ТЪРГОВСКИТЕ АВТОМОБИЛНИ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВА В БЪЛГАРИЯ	201
Васил Пламенов Василев СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ, СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВРАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА ТРАНСПОРТНИ УСЛУГИ В БЪЛГАРИЯ	214
Гален Петров Русинов РОЛЯТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ РАМКИ НА ЕС ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ЕМИСИИТЕ ОТ ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ	226
Горян Благовестов Милев ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ СИСТЕМИ: ПРЕДПОСТАВКИ, ЗАКОНОМЕРНОСТИ, КОНЦЕПЦИИ	235
Елена Росенова Костадинова ДЕМОГРАФСКА ОЦЕНКА НА ПРИДУНАВСКИТЕ ОБЩИНИ КАТО ФАКТОР ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ	247
Живка Антонова Петрова ВЛИЯНИЕ НА ПАРАЛЕЛНИЯ ИЗНОС НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ВЪРХУ ПАЗАРА НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ.....	263
Иванка Стефанова Янкова СТАТИСТИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ – ПОЛИТИКИ, МЕТОДОЛОГИЯ, ИНДИКАТОРИ.....	278
Ивелин Симеонов Кичуков БОРСОВ АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДРУЖЕСТВА НА БЪЛГАРСКИЯ КАПИТАЛОВ ПАЗАР	294
Ивелина Йорданова Станева ESG СТРАТЕГИИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРСКИТЕ БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИ.....	307
Йордан Николаев Колев ИНТЕГРИРАН БАЗИРАН НА МЯСТОТО ПОДХОД – ОСНОВНИ СПЕЦИФИКИ И ПРИЛОЖЕНИЕ	322
Мирчо Радостинов Стоянов АНАТОМИЯ НА ФИНАНСОВИТЕ КРИЗИ: ОТ ГОЛЯМАТА ДЕПРЕСИЯ НАСАМ	335

Наталия Стоянчева Стоянова СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕДРЕАЛИЗИРАНЕ ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В БИЗНЕС СЕКТОРА.....	345
Невена Руменова Ляскова-Великова РОЛЯ НА ИНОВАЦИИТЕ В ТУРИЗМА	359
Николай Василев Тодоров ЯПОНСКИ НОРМАТИВНИ РЕШЕНИЯ ЗА НАЛАГАНЕ МОДЕЛА НА КРЪГОВА ИКОНОМИКА	370
Петя Йорданова Тодорова ВЛИЯНИЕ НА КОНСТАТИРАНИ ОТ ПРИХОДНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ НЕРЕАЛНИ ДОСТАВКИ ВЪРХУ ОБЛАГАНЕТО ПО РЕДА НА ЗКПО НА КРЕДИТНИТЕ ИНСТИТУЦИИ	384
Пламена Йорданова Колева СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ДИНАМИКАТА НА ВХОДЯЩИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ	396
Радка Иванова Василева ЛИКВИДАЦИОННИТЕ РАЗНОСКИ КАТО НЕДЕЛИМА ЧАСТ ОТ АНАЛИЗА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ИМУЩЕСТВЕНО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ.....	411
Радослав Радославов Хитов ФРАГМЕНТАРЕН АНАЛИЗ НА ПАЗАРА НА ПЕТРОЛ В СВЕТОВЕН МАЩАБ	427
Силвия Петрова Петранова ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР АКВАКУЛТУРИ – ЕДИН ОТ СЪЛЪБОВЕТЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА „СИН РАСТЕЖ“	437
Снежана Веселинова Найденова ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯТ МОДЕЛ НА ОБУЧЕНИЕ КАТО ИНОВАТИВНА ПРАКТИКА В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА – ПРОБЛЕМНИ ОБЛАСТИ, РЕЗУЛТАТИ И ЕФЕКТИ	452
Стелиян Богданов Стефанов ДАНЪЧНО-ОСИГУРИТЕЛНИ МОДЕЛИ В ЕС.....	469
Стефан Ангелов Пешов ПОЛЗИ ОТ ПОДОБРЯВАНЕ НА СЪБИРАЕМОСТТА ОТ ДАНЪЦИТЕ ВЪРХУ СДЕЛКИТЕ С ГОРИВА И НЕФТОПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ	481
Тодор Димитров Георгиев ФОТОВОЛТАИЧНИТЕ ЦЕНТРАЛИ В ЕНЕРГИЙНИЯ БАЛАНС НА БЪЛГАРИЯ – СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ.....	491

Христо Симеонов Василев ПОДХОДИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА БИЗНЕСА.....	502
Цветомира Георгиева Велева МАКРОПРУДЕНЦИАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА AD-НОС СИТУАЦИИ И РИСКОВЕ ПРИ БАНКИРАНЕТО	515
Цондю Стойчев Цондев ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА COVID-19 ВЪРХУ ЦЕНИТЕ НА НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ – ГЛОБАЛНИ СВИДЕТЕЛСТВА И НАЦИОНАЛНИ ОСОБЕНОСТИ	529
Шендоан Ремзи Халит РОЛЯТА НА ЛИДЕРСТВОТО В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР.....	541

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДОКТОРАНТИ
Студии и статии
Том XV – 2022, книга 18

Даден за печат на 18.12.2023 г., излязъл от печат 20.12.2023 г.
Поръчка № 18868; формат 16/70/100; тираж 60

ISSN 1313-6542

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов“
Свищов, ул. „Цанко Церковски“ 11А